

Застосування індексного методу під час визначення вартості об'єктів товарознавчої експертизи з урахуванням ретроспективності оцінки у періоді з неповним календарним місяцем

Олена Воробйова

завідувач Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7900-8184>, e-mail: poltava@nncise.org.ua

Оксана Мисяк

завідувач сектору економічних та товарознавчих досліджень, Полтавське відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5536-9820>, e-mail: pvhndise@meta.ua

Анатолій Дивнич

судовий експерт сектору економічних та товарознавчих досліджень, Полтавське відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2247-9131>, e-mail: anatolii.dyvnych@st.pdau.edu.ua

Вартість майна на минулу дату за порівняльним підходом можна визначати шляхом застосування індексного (економіко-статистичного) методу. Сьогодні відсутній єдиний підхід до врахування індексу зміни цін за неповний місяць, на який припадає дата оцінки. У разі тривалості періоду, який підлягає врахуванню, понад пів місяця, обґрунтовано доцільність коригування вартості об'єкта оцінки в розмірі місячного індексу.

Ключові слова: вартість товарів; ретроспективність оцінки; індекси-дефлятори.

Employing the Index Method to Value Forensic Commodity Examination Objects Using Retrospective Valuation For Incomplete Calendar Month

Olena Vorobiova, Oksana Mysyak, Anatolii Dyvnych

The value of a property on the last date can be determined using the comparative approach and the index (economic-statistical) method. To apply the price change index for the incomplete month in which the valuation date falls, there is currently no standardized method. In cases where the period to be considered exceeds half a month, it has been substantiated whether the value of a valuation object should be adjusted using the monthly index.

Keywords: value of goods; retrospective valuation; Deflator indices.

На вирішення судової товарознавчої експертизи часто ставлять питання щодо вартості певних об'єктів на минулу дату. Такі чинники створюють сут-

тєві інформаційні ускладнення під час ретроспективного дослідження ринку. Ефективним інструментом виконання таких експертних завдань є застосу-

вання індексного (економіко-статистичного) методу під час порівняльного підходу оцінки майна. Індексний метод дослідження передбачає актуалізацію встановленої ринкової вартості певного об'єкта на дату оцінки шляхом її коригування відповідними статистичними індексами (дефляторами) [1; с. 36].

Поправочні коефіцієнти визначають шляхом множення їхніх значень за відповідні місяці на основі зміни індексів споживчих цін (далі — ІСЦ) або цін виробників (далі — ІЦВ) щодо конкретної групи товарів упродовж певного періоду. Відповідні значення індексів мають доказове значення в разі застосування офіційних даних Державної служби статистики України або її територіальних підрозділів.

Водночас оприлюднені ІСЦ / ІЦВ характеризують зміну цін у часі, за якого мінімальний період розрахунку становить один місяць. Відповідно, коригування вартості здійснюють на основі кумулятивного індексу за повні календарні місяці.

В окремих випадках експертне завдання може враховувати ретроспективність оцінки станом на початок, середину або кінець відповідного місяця. Зауважимо, що наразі відсутній єдиний підхід до врахування індексу за місяць, на який припадає дата оцінки, за названими вище варіантами. Ігнорування середньомісячної динаміки за значної волатильності ринкової кон'юнктури може призвести до суттєвого зміщення результатів оцінки і, як наслідок, — до експертної помилки.

Поширеним варіантом обчислення такої зміни цін є розподіл місячно-

го індексу пропорційно кількості днів упродовж періоду, що підлягає врахуванню:

$$i_{\text{пер}} = \frac{I_{\text{міс}}}{n_{\text{міс}}} \times m_{\text{пер}},$$

де $i_{\text{пер}}$ — індекс зміни цін (ІСЦ / ІЦВ) упродовж періоду, що не перевищує один календарний місяць;

$I_{\text{міс}}$ — індекс зміни цін (ІСЦ / ІЦВ) за відповідний місяць;

$n_{\text{міс}}$ — тривалість відповідного місяця, календарних днів;

$m_{\text{пер}}$ — тривалість періоду до дати оцінки, календарних днів.

Застосування індексу $i_{\text{пер}}$ буде методично правильним за умови прямолінійної зміни цін упродовж місяця, що на практиці зустрічається зрідка. Динаміка ринкової вартості окремих товарів за місяць може зазнавати суттєвих коливань. Наприклад, середня вартість пропозиції дизельних генераторів *Mast Group YH4000AE* впродовж серпня 2024 року в Україні мала такий інтервальний розподіл:

- 1) упродовж 01—15.08.2024 р. — зменшувалася у середньому на 115,53 грн/од.;
- 2) 15—21.08.2024 р. — збільшувалася в середньому на 1510,80 грн/од.;
- 3) 21—31.08.2024 р. — зменшувалася в середньому на 5,09 грн/од. (див. *рис. 1*).

Доволі часто можна спостерігати невідповідність між розрахунковою загальномісячною тенденцією (у наведеному на *рис. 1* прикладі — щоденне збільшення вартості на 504,69 грн) і реальною динамікою ринкової кон'юнктури.

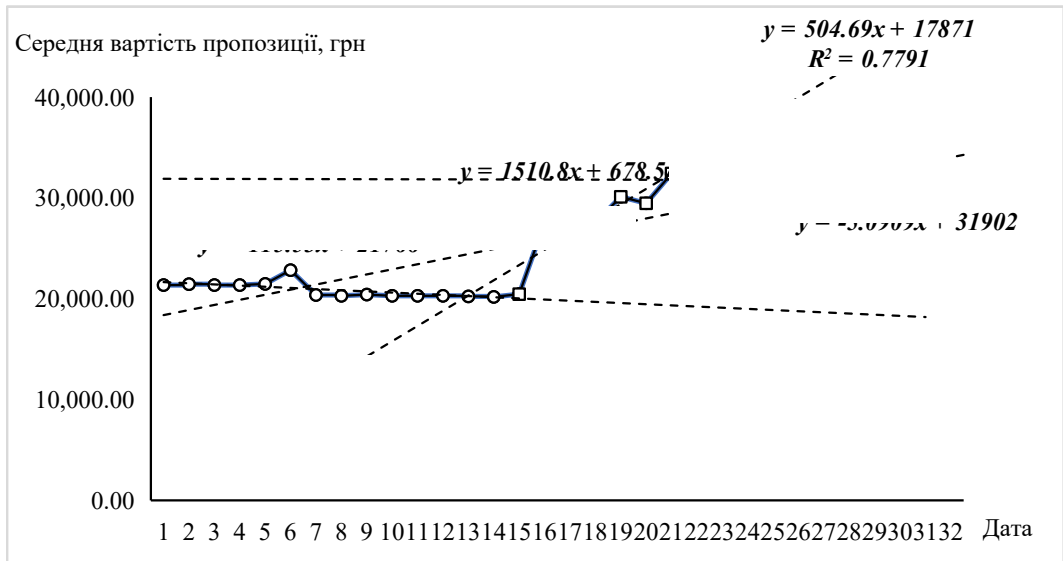

Рис. 1. Динаміка середньої вартості пропозиції дизельних генераторів Mast Group YH4000AE впродовж серпня 2024 року, грн/од.
Джерело: побудовано за даними цінового агрегатора HotLine.ua [2]

Зауважимо, що врахування різноспрямованої тенденції зміни рівня цін у межах одного неповного місяця є завданням, поширеним у різних сферах правозастосування. Так, донедавна за неповний місяць прострочення виконання грошового зобов'язання виключалося застосування до боржника санкції зі стягнення інфляційних утрат за такий місяць [3, с. 251].

Судова практика врахування різноспрямованої тенденції зміни рівня ціни за неповний місяць передбачає математичне округлення періоду прострочення виконання зобов'язань [4]. За неповний місяць інфляційну складову боргу не враховують, якщо у неповному місяці загальний період прострочення платежу припадає на першу половину місяця (див. рис. 2).

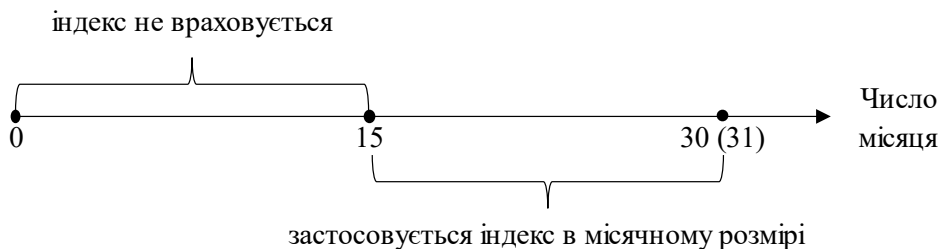

Рис. 2. Графічне відображення порядку застосування індексу зміни цін у неповному календарному місяці

Аналогічно під час здійснення ретроспективної оцінки майна в разі тривалості періоду, який підлягає врахуванню, понад пів місяця (пере-

вищує 15 днів), вважаємо за доцільне застосовувати відповідний індекс зміни цін (ІСЦ / ІЦВ) у конкретному місяці. Ці методичні напрацювання

можна також рекомендувати до за- ки майна шляхом визначення індексу
стосування для ретроспективної оцін- інфляції за неповний місяць.

Перелік джерел посилання

1. Методичні рекомендації з визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів з урахуванням ретроспективності оцінки при проведенні судово-товарознавчих експертиз : звіт про НДР. Дніпро, 2019. 64 с.
2. Динаміка середньої ціни дизельного генератора Mast Group YH4000AE / HotLine.ua : вебсайт. URL: https://hotline.ua/ua/dacha_sad-generatory/mast-group-yh4000ae/?tab=about&chart=true (дата звернення: 31.03.2025).
3. Дивнич А. В., Костюк В. Б. Особливості встановлення інфляційних втрат за неповний календарний місяць при проведенні економічних експертиз. *Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах* : зб. мат-лів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 15—16.04.2021). Полтава, 2021. С. 249—251. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10720/1/Збірник%20матеріалів%20конференції%20ФБСС%202021.pdf#page=251> (дата звернення: 31.03.2025).
4. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 20.11.2020 р. Справа № 910/13071/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93263303?fbclid=IwAR1boP_uB8lw0_f0a37RqKuD5v4K8vSHeC3w8Gj9AyVYWAe9cj5mnm-t2c2M (дата звернення: 31.03.2025).